

Schoonwatervallei Castricum

Duinwater als bron voor gebiedsontwikkeling

Korte introductie

Het gebied ten noorden van Castricum kampt met een overschot aan water in de winter en een tekort aan water in de zomer. Landschap Noord-Holland zet een scala aan kleinschalige, gerichte maatregelen in voor de aanleg van een natuurlijke klimaatbuffer in combinatie met andere functies, zoals recreatie. In dit gebied ligt de focus op herstel van de natuurwaarden van de binnenduinrand, een verbinding tussen duin en veengebied en het creëren van een grotere zoetwaterbuffer.

Het gebied ten noorden van Castricum is gekozen vanwege de vrijwel ongeschonden overgang van duin naar polder. In het gebied zijn goede mogelijkheden voor het beter benutten van gefilterd kwelwater uit de duinen, het zogenoemde 'schoon water'. Het is een project van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers met Landschap Noord-Holland als trekker. Deze coalitie van natuurorganisaties hebben als doel natuurontwikkeling te koppelen aan klimaatadaptatie.

“Het Zeerijtdijkje toont een natuurlijke overgang tussen duinen en polders. Een pracht resultaat voor een gebiedsontwikkeling op kleine schaal.”

Onno Steendam

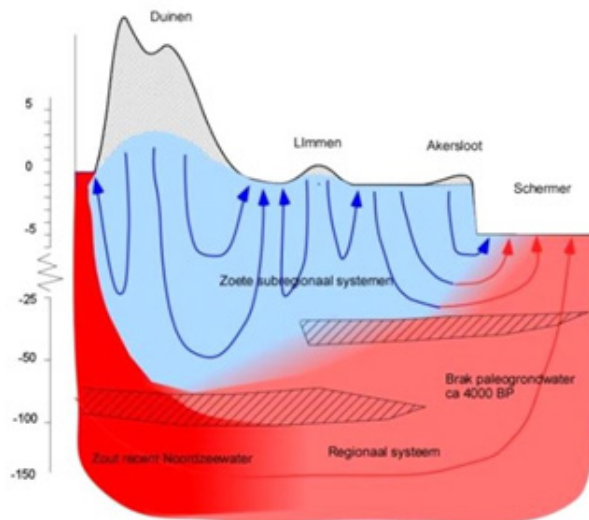
Concept en principe

De Groot Limmerpolder bij Castricum ligt tussen het Noord-Hollands Duinreservaat en het Alkmaardermeer bij Akersloot. In de polder liggen van west naar oost: de binnenduintrand, een strandwal waarop Castricum en Limmen liggen, en de veengebieden.

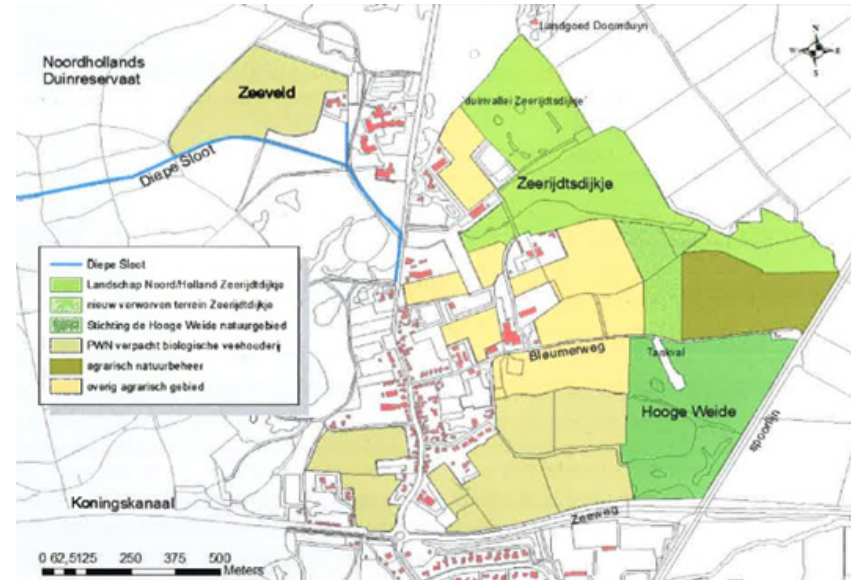
De hoogteverschillen in en nabij de Groot Limmerpolder zijn bepalend voor de hydrologie in het gebied. Een deel van het water uit de duinen stroomt via de Zeevelderbeek en het Koningskanaal naar de laaggelegen gebieden. Het grootste deel van het duinwater loopt via de ondergrond van hoog- naar laaggelegen gebieden in de vorm van kwel.

De meeste kwel treedt op in de binnenduintrand en aan de randen van de strandwal.

Gebiedsdoorsnede van het duingebied bij Castricum en Limmen tot aan Alkmaardermeer (Uit Acacia water & ORG-ID, 2014)

In de Groot Limmerpolder was het watersysteem afgesteld op de landbouw. Het kwelwater stroomde direct richting de sloten die verbonden waren met de landbouwpercelen. Als gevolg hiervan had al het water in het gebied een verhoogde nutriëntenwaarde. In de winter werd het overschot aan kwel- en regenwater afgevoerd om de grondwaterstand laag te krijgen. In de zomer werd boezemwater ingelaten om de grondwaterstand hoog te houden.

Ligging plangebied (bron: Bakker en Te Haaf, 2010)

Doel van het project Schoonwatervallei Castricum is het herstel van een meer natuurlijke waterhuishouding. Er wordt schoon water uit de duinen opgevangen en via beken afgevoerd naar de polder. Het Landschap Noord Holland is trekker van het gebiedsproces met Onno Steendam als huidige projectleider. Het Landschap Noord Holland is in 2010 gestart met een set van maatregelen in het natuurgebied 'het Zeerijdsdijkje', een gebied aan de duintrand van Bakkum. Op de eigen gronden zijn enkele landbouwpercelen omgezet naar natuur. In de waterwegen van de Schoonwatervallei wordt het schone duinwater en regen opgevangen en vastgehouden gedurende de winter zodat het gebruikt kan worden in de zomer tijdens droogte. Er hoeft dan geen voedselrijk water van elders aangevoerd te worden. Hiervoor zijn de sloten verbreed en zijn peilschotten aangebracht om het waterniveau te sturen.

Door afstemming met PWN, waterleidingbedrijf Noord-Holland, en Stichting De Hooge Weide zijn ook maatregelen uitgevoerd op buurpercelen van het Zeerijdsdijkje. In het duingebied ten westen is door de PWN de duinrel Diepe Sloot opgeschoond. De bomen rond de duinrel zijn gekapt en een wandelpad is aangelegd. Ten oosten van het Zeerijdsdijkje is een stuw aangelegd naar de Tankval. Verderop langs de Schulpvaart zijn door het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) waterbergingen aangelegd, die extra berging oplevert bij piekafvoeren tijdens extreme regenbuien.

Besluitvorming

In oktober 2010 zijn de eerste ideeën voor de Schoonwatervallei opgeschreven in het projectplan 'Duinrand Bakkum' met maatregelen ter hoogte van het Zeerijdsdijkje. In 2011 heeft het project groen licht gekregen om te starten en zijn in circa 2 jaar tijd de maatregelen uitgevoerd. In deze eerste fase lopen de contacten vanuit Landschap Noord-Holland voornamelijk met PWN, HHNK en Stichting De Hooge Weide. Landschap Noord-Holland organiseert diverse excursies voor betrokkenen en verzorgt publicaties over het project en de werkzaamheden.

In 2014 zijn er vanuit de betrokken partijen ambities om het Schoonwatervallei Castricum uit te breiden tot aan het Alkmaardermeer. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is trekker van deze vervolgfase en organiseert een groter gebiedsproces met onder meer de provincie, LTO en lokale boeren. Op 26 juni 2014 zijn partijen bijeengekomen om te spreken over de resultaten van het gebiedsproces en de toekomst van het watersysteem. Voordat deze vervolgfase goed van de grond komt, ontstaat weerstand tegen de plannen. De boeren gelinkt aan LTO trekken zich terug uit het plan Schoonwatervallei Castricum fase 2. LTO geeft aan dat de jonge boeren in de Groot Limmerpolder investeringen hebben gedaan en hun land niet willen uitruilen of verkopen.

***“Het watersysteem is wat ons verbindt!
Helaas is er onvoldoende draagvlak in
de regio voor een groter en robuuster
Schoonvallei Castricum.”***

Onno Steendam

Ontwerp en realisatie

Belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de nieuwe natuur in het Zeerijtdsdijkje is de aanleg van een drainagesysteem bestaande uit twee watersystemen; één systeem voor het transport voor het kwelwater afkomstig van de duinen en het andere systeem voor het afvoeren van voedselrijk landbouwwater. Door de combinatie met het verbreden van de sloten en het opzetten van het peil wordt het door de duinen gefilterde kwelwater zo lang mogelijk vastgehouden in de polder en gescheiden van de voedselrijke waterstroom van de landbouw. Aanvullend zijn percelen afgeplagd om een verschaalde bodem aan het oppervlak te krijgen. In de winter staan de lage delen van het gebied onder water, in de zomer droogt het langzaam op. Samen met het versralen van de bodem levert dit een grotere diversiteit aan planten op van duinrandvegetatie. Het heldere water is een aanwinst voor amfibieën en insecten.

“Na uitvoering zijn enkele kleine aanpassingen gedaan aan het watersysteem voor het afstellen van de gewenste.”

Onno Steendam

Na uitvoering van de maatregelen zijn nog enkele aanpassingen gedaan aan het watersysteem. Deze hebben te maken met de afwatering van een deel van het gebied, waardoor een deel van het kwelwater afwaterde op het agrarisch land ten noorden van het Zeerijtdsdijkje. Door aanpassing in het watersysteem watert deze, zoals gewenst af naar het oosten. De Diepe Sloot is uitgebaggerd en de bodem is vormgegeven met schoon zand. De oude duikers zijn weggehaald en vervangen door stuwen van houtstronken. Bovenstrooms van deze stuwen wordt meer water vastgehouden dan voorheen. Het peil in de duinen komt hierdoor gemiddeld hoger, wat de kwel doet toenemen. De Schulpvaart is ingericht als waterberging en ecologische zone met natuurvriendelijke oevers. Dit geeft ruimte aan het water en levert een betere overgang van water naar land op. Beide komen de waterkwaliteit ten goede. De Schulpvaart wordt gebruikt als kanoroute.

Kosten en baten

Kosten

Schoonwatervallei is een van de projecten van de Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. De coalitie kreeg subsidie van de ministeries van VROM en I&M om concrete projecten uit te voeren. Een deel van deze subsidie is ingezet voor de realisatie van de Schoonwatervallei. Er is een beperkt aantal concrete cijfers beschikbaar over de kosten van het project Schoonwatervallei Castricum.

- Duinrel Duinvallei Zeerijtdijkje (Landschap Noord-Holland): €22.560,-
- Terreinen Zeerijtdijkje (Landschap Noord-Holland): €110.600,-
- Stuw in de Spoorloot (Stichting De Hooge Weide): €8.000,-
- Diepe sloot (PWN): €216.166,-

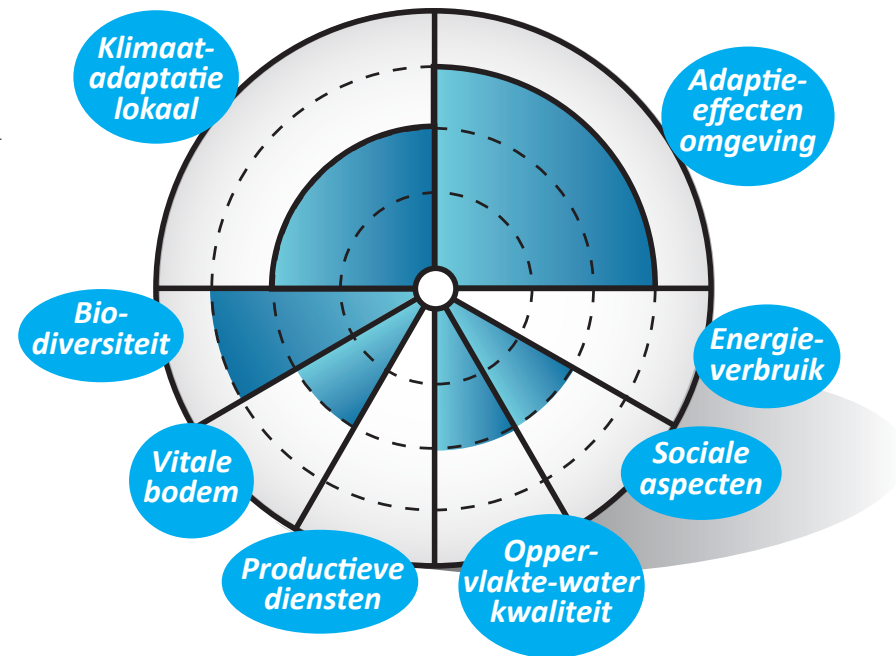
Baten

Primair: klimaatadaptatie

Het systeem heeft meer buffercapaciteit dan het omliggende gebied wanneer er extreme regen is. Door instroom vanuit de duinen is er een zoetwatervoorraad die in periodes van droogte kan worden benut. Het water dat gebufferd wordt in de Schoonwatervallei kan gebruikt worden om de akkers te besproeien tijdens de droge periodes.

Secundair:

Op de locatie komen soorten terug die van oudsher in de omgeving van Castricum voorkwamen, maar verdwenen waren. Verbinding van natuurgebieden stimuleert verspreiding van flora en fauna. Na het afplaggen is er alleen nog maar schrale grond. Deze verandering zorgt ervoor dat soorten die op schrale bodems groeien kunnen floreren. Door scheiding van de watersystemen is de waterkwaliteit in de Schoonwatervallei verbeterd. Het gebied biedt toeristen een mooie omgeving om in te wandelen of om doorheen te fietsen.

De voor- en nadelen op een rijtje

Voordelen:

- De verhoogde waterstand in combinatie met verschaalde bodem brengt de natuurlijke vegetatie terug.
- In de winter wordt water gebufferd dat tijdens de zomer gebruikt kan worden.
- Een gescheiden watersysteem zorgt voor schoner water voor natuurontwikkeling en recreatie binnen de watervallei.

Nadelen:

- Samenwerking met meerdere partijen levert risico op voor uitblijven gedragen besluit.

Voor meer informatie

En verder:

Bakker, T., & ten Haaf, C. (2010). Duinrand Bakkum inrichting natuur en landschap en optimalisatie van de waterhuishouding. Landschap Noord-Holland.

Opgeroepen op maart 5, 2018

Coalitie Natuurlijke Klimaatbuffers. (2012). kennis en kansen. coalitie natuurlijke klimaatbuffers.

(2014). Gekende landschappen rond de kernen Bakkum, Castricum, Limmen, Akersloot, De Woude en Uitgeest. Akersloot: Stichting tot behoud van natuurlijke en cultuurhistorische waarden in de Alkmaardermeeromgeving. Opgeroepen op maart 1, 2018,

van <https://www.oerij.eu/wp-content/uploads/2016/04/Gekende-landschappen.pdf>

Velstra, J., Tolk, L., te Winkel, T., van der Gaast, J., Hu-A-ng, K., Jansen, J., & van de Veerdonk, C. (2014). Schoonwatervallei: op weg naar een. Opgeroepen op maart 5, 2018, van

<http://www.org-id.org/wp-content/uploads/2014/07/Schoonwatervallei-Kennisdocument-Eindversie.pdf>